

gali, predstavljao je jednim dijelom pretežno debele svinje. — 8. Iznenađenje predstavlja poboljšana pozicija Agrarne stranke. — 9. Pitanje je, čiju će svojinu predstavljati nove oranice. — 10. Spoznaje, do kojih je do pro deista Herder, za njegovo su vrijeme napredne i predstavljaju važnu fazu u razvoju historijske misli. — 11. Ljeti voda od 25° predstavlja pri kupanju prijatno osvježanje. I t. d.

Značenje glagola *predstaviti* (*predstavljati*) nije u svim navedenim rečenicama isto. U 1. i 2. rečenici on znači prikazati, upoznati koga s kime rekavši mu, tko je i što je. U 3. rečenici znači glumiti, stavljati što pred oči, kao da se to stvarno zbiva, a u 4. i 5. rečenici taj glagol znači zastupati ili zamjenjivati koga, činiti što ili biti negdje mjesto koga drugoga. U ostalim rečenicama glagol je zapravo izgubio svoju određenost i služi kao pomoćni glagol u širem značenju te znači isto što glagol *biti* u toj službi.

Otkud toliko značenja?

Predstavljati (*predstaviti*) nije naša narodna riječ, ali je odavno preuzeta iz crkvenoslavenskog jezika, u kojem je načinjena prevodenjem grčkog glagola *proistēmi*. Pozajmicu i održavanje te riječi pomagala je i potreba pri prevodenju jednako građene latinske riječi *praepone*, a u novije doba i njem. riječi *vorstellen* i franc. *représenter*.

Prvobitno je riječ značila ono, što po svojoj konstrukciji i treba da znači: stavljati što pred koga. To je značenje i živjelo od 13. do 18. stoljeća, kako to potvrđuje i ovaj primjer: Premda mogaše izisti ono, što bi mu predstavili pred njega. (Iz djela fra Mihajla Radnića »Pogrđenje ispraznosti«, 1683. god.) U toku 18. stoljeća to značenje izumire i nalazi se još jedino u rječnicima s početka 19. stoljeća.

Iz toga osnovnog značenja razvija se značenje: voljeti što više od čega drugoga, pretpostavljati što, jer se ono, što se više voli, kao stavlja ispred onoga, što se manje voli. Najstarija potvrda tomu značenju, navedena u Akademijinu rječniku, potječe iz 16. stoljeća od Šimuna Kožičića Zadrana:

Konstantin... ostalim bratom od oca po tištamentu predstavljen. Žitija rimskih arhijerejev i cesarov, str. 39a. A među najmlađim potvrdama ova: U diljenju stvari pridstaviti se imaju rodbina siromašna rodbini bogatoj. Velikanović »Upućenja« 3, 142. Kako se vidi, i to preneseno značenje živjelo je od 16. do 18. stoljeća.

U 18. se stoljeću mjesto ovih javljaju nova, razvijena značenja, i to 1. staviti, stavljati što pred oči komu, prikazati komu što govorom, glumom, slikanjem, i 2. upoznati koga s kime rekavši mu, tko je i što je. Oba ta značenja žive i danas, kako to potvrđuju naša 1., 2. i 3. rečenica, koje su uzete iz današnjih novina.

U 19. se stoljeću pod utjecajem ruskog jezika razvilo i značenje zastupati koga, biti negdje mjesto koga, i to značenje živi i danas, kako se vidi iz naše 4. i 5. rečenice.

U naše vrijeme javlja se i novo značenje glagola, koje se vidi u rečenicama 6.—11., gdje on vrši ulogu pomoćnog glagola u širem smislu.

Je li dobra takva upotreba?

Istina, značenja »biti nešto« i »predstavljati nešto« (t. j. biti negdje mjesto nekoga, fungirati kao to, što predstavljam) dosta su blizu i ponekad je možda, osobito ako dodamo i malo agnosticizma, teško reći, da li što predstavlja nešto ili jest nešto, ali ipak to nije jedno i isto. Zamjena značenja »biti« i »predstavljati« rasplinjuje smisao i rečenicu čini mutnom. Ma koliko nas franc. talij. *représenter*, *rapresentare* navlačilo na upotrebu glagola *predstavljati* i u značenju »biti«, pa stoga možda i izgledalo kao neki evropeizam, a evropeizme — u načelu — nije potrebno bezuvjetno otklanjati, ipak mislim, da se toga treba kloniti, i uvijek, kad se o čemu govori da nešto jest, treba upotrebiti glagol *biti*. Tako bih ja misli u rečenicama 6.—11. rekao ovako: Gorski vijenac je jedno od najvrednijih djela. Materijal, kojim smo raspolagali, bile su jednim dijelom pretežno masne svinje. Iznenađenje je poboljšana pozicija i t. d. Pitanje je, čija će svojina biti nove oranice. Spoznaje,

čanju. A s druge strane, ljudima je možda još uvijek previše u svijesti to mjesno značenje, pa im je teško da riječju *dalji* označuju što drugo, a ne udaljenost. I upravo taj osjećaj ih je naveo, da riječi *daljnji*, koja im zapravo ništa ne znači, dadu preneseno značenje riječi *dalji*.

To je ujedno dokaz, da ni upotreba pridjeva *dalji* u značenju nastavljanja, ma da je potvrđena odavno u književnom jeziku, nije posve u duhu narodnog jezika (a to je osjećao i Trnski), pa je uvijek bolje upotrebiti koju drugu riječ ili konstrukciju. Za izricanje onoga, što se hoće izreći u našim rečenicama pridjevom *dalji*, ima u našem jeziku više načina, od kojih je svaki od njih bolji nego upotreba riječi *dalji* ili *daljnji*. Tako mjesto da kažemo: »Poslije ove izdat ćemo još šest daljnjih knjiga«, recimo bez onog »daljnjih«, pa je rečenica kraća, a čini mi se i jasnija: poslije ove izdat ćemo još šest knjiga. Ili mjesto da kažemo: »Na vaše ćemo upute dobro paziti u daljem radu«, recimo: »Odsada ili Ubuduće ćemo na vaše upute bolje paziti«. Mjesto »Sada ćemo opisati dalje razdoblje...« bit će bolje reći: »Sada ćemo opisati iduće razdoblje.« I t. d.

Kad smo već kod *dalji*, treba spomenuti i jednu za nas besmisleni upotrebu pridjeva, koja je nastala ropskim prevodenjem njemačkog »ohne weiteres«. Tako kad neki kažu: »To ti možeš bez daljnjega učiniti«, to im znači: »To ti možeš učiniti bez zapreke, ili bez smetnje, ili bez oklijevanja, ili bez okolišanja.« — »Isplatio mi je bez daljega cijeli račun« treba da znači: »Isplatio mi je bez prigovora, bez otezanja, bez riječi, odmah.« — »Ti moraš bez daljega otići k njemu« znači: »svakako, u svakom slučaju, na svaki način«. Kako se vidi, ima mnogo načina da se izrazi ono, što se hoće reći tim germanizmom, i to možda još jasnije, pa stoga imamo pravo da taj izraz smatramo kao nepotreban balast u našem jeziku.

Slavko Pavešić

ISPRAVITE POGRESKE!

U prvom broju *Jezika* ovoga godišta u članku prof. M. Kravara »Da li tuče ili tučet?« na str. 29. u 19. retku odozdo treba popraviti riječ *Uörterbuch* u *Wörterbuch*.

U drugom broju *Jezika* u članku prof. S. Hondla »Tri zanemarene riječi«, što ga je autor zapravo nazvao »Tri suvišne riječi«, na str. 57. u 8. retku odozdo treba da stoji *ova mrva statistike* m. j. *ova nova statistika*. I prva alineja spomenutog članka, kako je štampana, nešto je različna od teksta, koji je predložio pisac.

Na str. 64. u drugom broju *Jezika* u članku asistenta Zlatka Vincea, u 19. retku lijevoga stupca umjesto *akuzativ objekta u rečenici s pasivnim značenjem* treba da stoji: *pogrešan namještaj enklitike*. A u 24. retku istoga stupca mjesto riječi *ga treba izbaciti* valja staviti: *»ga se« treba da dođe iza riječi Jedan, na drugo mjesto u rečenici*.

U trećem broju *Jezika*, u članku prof. Stjepana Krešića, na str. 87. u 10. retku odozdo mjesto riječi *učenci* treba da bude *učinci*, a na str. 88. u 14. retku odozdo mjesto riječi *Schelley* treba da bude *Shelley*.

OTVARAMO DISKUSIJU

U 3. broju »Jezika« prikazani su na str. 65.—74. glavni zaključci Pravopisne komisije, koja će izraditi zajednički pravopis za hrvatsku i srpsku književnost. Kako će se o tim zaključcima zatražiti mišljenje ne samo naučnih i književnih ustanova i društava, nego i pojedinaca, pozivamo naše čitaoce, da nam pošalju svoja pismena i obrazložena mišljenja o pojedinim prijedlozima Pravopisne komisije. Svako konstruktivno i dobro obrazloženo mišljenje rado ćemo donijeti u »Jeziku« kao koristan prilog diskusiji o novom pravopisu.

Lj. J.